

Črnc v Parizu

Bernard Dadi je član centralnega odbora demokratske stranke Slonokošene obale. Se ko je bil v francoskih zaporih je začel pisati. Sedaj je izšla njegova knjiga »Črnc v Parizu«, iz katere povzemamo nekaj odstavkov.

Evo me v Parizu. Tlačim njegova tla. Kamor koli obrnem pogled, sami belci. Drug podoban drugemu. Kako le ločiti enega od drugega? Nikjer ne vidim črnca. To je, torej, dežela belcev. Hladno je sonce se je skrilo od sramote. Zaveda se, da mi je napravilo krivico, ko me je pometlo od glave do pete, vtem ko mu tu komaj uspe malo ožgati obraze mimoidočih. Avtomobili se premikajo, zdi se, da drsijo, tako naglo gredo. In če tuje se njih trobljenje. Trobljenje je tu prepovedano. Tu vsakdo poslušajo trobljenje, toda nikomur ne uspe, ostreši se zadovoljstva, da bi prekršil prepoved in vsakdo pritiska na klakson. To odlikuje enega od drugega. Tu vozajo dajo znak, ko se premaknejo in ko se ustavijo. Nepristojno vržijo isti gbi. Povsem drugače kot pri nas, ko šofer vsak trenutek spravlja mimoidoče, da bi dobili klijenta. Dovolj je znak z glavno in že se čuje ostro ječanje koles, ki jih šofer zavira.

In prav vseeno je, če privozi kak avtomobil od zadaj. To je cestni znak džungle. Tu so povsod avtomobili in barvah cvetov. Na stenah reklame. Placam mesto v avtobusu, ki me bo odpeljal na Trg invalidov. Denar dobi svojo vrednost. Besede ebov in tukajšnjem jeziku ni. Stalno je treba z roko segati v žep in neprestano računati z izdatki. Kakšna dežel!

Cim bliže smo središču, tem hujši je promet. Mnóžica se tlači na ulicah, v kavarnah in restavracijah. Podobno kot pri nas o praznikih. Ali imajo ti ljudje morda vzmeti na nogah, ki se vsako jutro navijajo?

Ko je bog ustvarjal ljudi, jih je strpal v peč, da bi jih spekel. Komaj so jih prvi plameni obžigali, so bili že skočili in peli. Nato so poskakali tudi drugi, kot je pad temperatura rasti. Samo mi, črnci, da bi bogu pokazali svoje odlično spoštovanje in pokorščino, smo ostali v peči vse do tedaj, ko je on prišel do sklepa, da smo dovolj osmojeni. Zato sem vedno mislil, da mora biti telo belca hladno. Pa ni res. Njihovo telo je stalno nežno, in delikatno toplo. Ni torej prav, soditi po zunanjem videzu.

Njihove ženske morajo biti mehkega srca, ko se tako neprestano smehljajo. Ves čas so zaposlene z mazanjem ust, da bi poudarile belino svojih zob. Tako sem se tega privajal, da se mi nenamazan zenska zdi bolna. Pariske ženske se borijo s časom, želijo čas prevarati, ga ustrašiti in zmagati. Toda čas je zelo vztrajen in redno zmaga.

Med Parizom, ki potuje s podzemeljsko železnico, in Parizom, ki se vozi v Cadillacu, ni nikakega stika. Eni stanejo v četrti za siromake, drugi v bogataških četrtih. Povsem drugače kot pri nas. Tu se ljudje med seboj nikoli ne mešajo. Trdijo, da pripadajo različnim razredom. Kako je mogoče, da se med seboj spoznajo in drugi druge razumejo?

Mi, črnci, postavljamo svoja naselja pod zaščito Silnih duhov. Parizani pa se postavljajo pod zaščito bojevnikov posebnih vrst, katerih moč je zelo velika. Nihče ni stori, nobene geste ne napravijo, ne da bi prej pomislili na njih. Tu jim pravijo novinarji. To je zelo razgibana množica nedoločene porekla. Zbral sem o njih razne podatke in pripravil sem na predpostavko, da so potomci močnega plemena pisateljev, ljudje z zanimivo domišljijo. Skratka, je to vrsta lenuhov, ki z naporom svojih rok ne zna storiti ničesar in jim dela le glava in to tako, da je vedno vroča. Smatrajo sebe za cenzorje vseh življenjskih pojavov in menijo, da imajo pravico o vsem odločati, človeka umoriti, ali ga napraviti slavnega, na temelju svojega ezdi — se — mi kriterijev. V splošnem niso podobni našim čarovnikom, niti mojstram tam-tama. Res, zapletenost njihovega značaja dopušča sklepati, da imajo nekaj od naših čarovnikov in naših mojstrov tam-tama, kajti često en članek napravi več ropota, kot osem podobnih tam-tamov.

Mi imamo svoje duhove, oni svoje novinarje. Drhtimo pred enim in drugim, kar ne vemo, kaj o nas mislijo.

Ta logični narod, ki je ugotovil, da je ravna črta najkrajša pot od ene točke do druge, je v nekaterih primerih povsem neločljiv in samo z naporom more po ravni črti prispeti do cilja. Starcev tu ne imenujejo nikoli »črnci«, niti »črnci«, pač pa enostavno gospod in tako jih ženečajoče za mladimi ljudmi. Tu je neporočena ženska — tudi če je stara 60 let — vedno go spodičana. Pri nas bi jo imenovali »mamie« ali »mamama«, tudi če ne

OVREN (od 21. 3. do 20. 4.) Če se ukvarjate s trgovino, danes ne boste imeli preveč trzesa. Trezenje na račun ljubljene osebe ni osnovano.

BIK (od 21. 4. do 20. 5.). Nadaljujte po utrjenih stezah, kajti niste pripravljeni ubirati nove smeri. Svoja čustva temeljite na realnosti in ne na željah.

DVOČKA (od 21. 5. do 20. 6.) Čeprav vam podkopa neodobrovolje, kar krepko dalje. Nekoliko zabave in oddiha vam ne bo škodovalo.

RAK (od 21. 6. do 20. 7.) Razističite boste morali zelo zapleteno nalogo. Ne spustajte se v preveč zahtevne diskusije.

LEV (od 21. 7. do 20. 8.) Dan bi mogel biti ploden, če ne bo nekdo

spodnesel že dogovorjenega posla. Prijatelji vas bodo spravili v dobro voljo.

DEVICA (od 21. 8. do 20. 9.) Veliko fizičnega in umskega napora. Bolj pičli pa bodo uspehi. Ljubosumje, ki pa ni prav nič utemeljeno.

TEHNIKA (od 21. 9. do 20. 10.) Podvzajte se, da vam nekoč pred nosom ne odnese delo in zaslužen denar. Ne spustajte se v preveč zahtevne diskusije.

SKORPIJON (od 21. 10. do 20. 11.) Možno se naglo spremembe v poslih,

HOROSKOP

spodnesel že dogovorjenega posla. Prijatelji vas bodo spravili v dobro voljo.

DEVICA (od 21. 8. do 20. 9.) Veliko fizičnega in umskega napora. Bolj pičli pa bodo uspehi. Ljubosumje, ki pa ni prav nič utemeljeno.

TEHNIKA (od 21. 9. do 20. 10.) Podvzajte se, da vam nekoč pred nosom ne odnese delo in zaslužen denar. Ne spustajte se v preveč zahtevne diskusije.

SKORPIJON (od 21. 10. do 20. 11.) Možno se naglo spremembe v poslih,

V teh tako vročih dneh je ob Bohinjskem jezeru na Gorenjskem tako lepo

KAKO SI AMERIČANI ZAMIŠLJAJO SVET ČEZ STO LET

Redki preostali bolniki se bodo zdravili na Luni

Obroč iz aluminija okoli Zemlje - Z enega konca Zemlje na drugega v 45 minutah - Na Marsu in Luni stotisoči ljudi - Stiki z drugimi razvitimi bitji

Pogajanja med predstavniki treh svetovnih držav v Moskvi se pozitivno zaključujejo in s tem dajo upati, da se bo človeštvo vendarle začelo bolj zanimati za mir kot za vojno, torej bolj za gradnjo kot za rušenje. Prav gotovo da sporazum o prekinitvi jedrskih poizkusov, še ne pomeni, da smo zaplavalji v vode večnega mira. Preveč lepo bi to bilo. Se veliko milijard dolarjev bo žrtvovanih bogu Marsu. To da je dejstvo samo, da je možno med tako antagonističnimi silami sestati za mizo in se pogajati ter celo sklepati tovrstne dogovore navdaja človeka z zadovoljstvom in velikim upanjem, hkrati pa mu odpira čudovito vizijo bodočnosti, včasih celo fantastično vizijo. Velikokrat pa se je človek tudi v dobrem zmotil in kakšno nekoč fantastična napoved se je kdaj krepko uresničila in ni imela nobene zveze več s fantastičnostjo, pač pa postala realnost. Morda bodo tudi bodoča pokolenja našega starega planeta nekoč ugotovljala, da so bile fantastične zamisli naše dobe povsem realni načrti. Zal ne bomo mogli tega osebo kontrolirati. Da pa bi mogli čez sto let napraviti obračun, o tem, kaj je bilo plod fantazije in kaj realnega računa, so 13. tuj. ob 13.52 uri po kalifornijskem času v kalifornijskem raketskem središču San Diego postavili cementni blok, iz katerega so vzdali jeklen zabojček s prognozo ameriških politikov, znanstvenikov, vojaških strokovnjakov, kozmonavtov in drugih pomembnih ljudi o življenju na Zemlji čez sto let, t.j. leta 2063. Seveda bo generacija iz tega leta epismeno sporočenost, nali odprejo zabojček, da bi preverili, koliko so ta predvidevanja bila točna.

Ne glede na to, kar smo rekli v začetku v zvezi z veliko obetajočo konferenco v Moskvi, ki bi znala biti začetek v bolj mirno dobo, je gotovo, da bo čez 100 let Zemlja ali že do takrat uničena zaradi neke atomske vojne, ali pa bo tedaj človek že plul proti zvezdam. V samih teh 100 letih bo človeštvo ali zares zaživel, ali pa napravilo samomor.

Sicer pa je bolje, da iz onih napovedi, ki so jih posamezni ameriški elizabanci zabeležili in zabeleženirali v kalifornijski cementni blok, izberemo nekaj, za katere menimo, da so najbolj značilne. Zanimajo kar z Johnom Glennom, prvim ameriškim astronavtom, ki je v svoji napovedi med drugim zapisal:

«Verujem, da smo z našimi napori v osvajanju sveta bližji zdedenju sveta... Balistične rakete bodo 2063. že zastarele in nove naprave bodo odprle pot za nove potoke, torej bolj za gradnjo kot za rušenje. Prav gotovo da sporazum o prekinitvi jedrskih poizkusov, še ne pomeni, da smo zaplavalji v vode večnega mira. Preveč lepo bi to bilo. Se veliko milijard dolarjev bo žrtvovanih bogu Marsu. To da je dejstvo samo, da je možno med tako antagonističnimi silami sestati za mizo in se pogajati ter celo sklepati tovrstne dogovore navdaja človeka z zadovoljstvom in velikim upanjem, hkrati pa mu odpira čudovito vizijo bodočnosti, včasih celo fantastično vizijo. Velikokrat pa se je človek tudi v dobrem zmotil in kakšno nekoč fantastična napoved se je kdaj krepko uresničila in ni imela nobene zveze več s fantastičnostjo, pač pa postala realnost. Morda bodo tudi bodoča pokolenja našega starega planeta nekoč ugotovljala, da so bile fantastične zamisli naše dobe povsem realni načrti. Zal ne bomo mogli tega osebo kontrolirati. Da pa bi mogli čez sto let napraviti obračun, o tem, kaj je bilo plod fantazije in kaj realnega računa, so 13. tuj. ob 13.52 uri po kalifornijskem času v kalifornijskem raketskem središču San Diego postavili cementni blok, iz katerega so vzdali jeklen zabojček s prognozo ameriških politikov, znanstvenikov, vojaških strokovnjakov, kozmonavtov in drugih pomembnih ljudi o življenju na Zemlji čez sto let, t.j. leta 2063. Seveda bo generacija iz tega leta epismeno sporočenost, nali odprejo zabojček, da bi preverili, koliko so ta predvidevanja bila točna.

Glenn je torej optimist, kot je večina ameriških strokovnjakov optimistično razpoložena. Celo senator Clinton P. Anderson je optimist in pravi: »Medicinske rakete bodo prav tako zastarele, kot sta za naše današnje pojme zastarela lok in puščica. Vesoljske flote, ki bodo operirale neodvisno od oporke na Zemlji, bodo jamčile mira.

Direktor laboratorija za zaračene na kalifornijskem inštitutu za tehnologijo dr. W. H. Pickering pravi v svoji napovedi: »Potovanje z relativističnimi brzinskimi do bližnjih zvezd v vesoljskih ladjah s človeško posadko bo možno in te posadke bodo raziskovale druge planete sistema. Se več, Pickering obeta za tedanjio dobo stalne znanstvene kolonije na raznih planetih celotnega sončnega sistema.

Kozmonavt Scott Carpenter pa je zapisal: »Upam, da bomo z našimi napori v vesolju doseгли zdedenju sveta. Vselej ga se ne bodo več uporabljali imena balistične rakete in balistični izstrelek. In to ne zara-

di tega, ker bi se naša nova, boljša orožja, pač pa zato, ker bodo rušilna orožja postala odveč.

Dr. Fred L. Whipple, direktor astrofizikalnega observatorija Smithsonian je za prihodnjih 100 let rekel takole:

«Kontrolirana jedrska fužija je leta 1977, in uporaba navadnega vodika v letu 1995, bosta v kratkem privedla do skoraj neomejenih virov energije ob razmeroma majhnih stroških. In tako bodo puščale postale glavno prehranbeno področje sveta. Čeprav na Marsu ni vode v nujno potrebnih količinah, sta se — govori za leto 2063. — mogla atmosferski pritisk in količina kisika tako dvigniti, da je možno delo na prostem ob sami uporabi navadnih mask. Mars daje sedaj dovolj hrane za svojih 700.000 prebivalcev.

V nadaljevanju nam Whipple pove, da bo Luna za neomejeno dobo ostala ozemlje svetovne unije zaradi velikih stroškov v zvezi z ohranjanjem njene atmosfere. Luna je posebno priljubljena kot zabitveni center in zdravilišče. Napredek zdravstva je tako omejil število bolnih in razne druge fizične motnje, da le stari in duševni bolniki iščejo zdravja v vesoljskih sanatorijih, predvsem onih na Luni. Starosti se še ne moremo izogniti, s temore pa jo odložiti. 10 let star deček lahko čaka starost 150 let. Le dve ali tri vrste rakastih obolenj je še v raziskovalni fazi.

Dr. Whipple svoje napovedi nadaljuje takole: potovanje okoli Zemlje, potovanje, ki ne terja nobenega pogona, je postalo nepopolarno zaradi obvladanih breztežnega stanja. Rakete, ki stalno pospešujejo svojo brzino, so potisnile polet brez pogona. Eno takšnih potovanj od enega konca Zemlje na drugi, ne traja več kot 45 minut.

«Razen poslovnih potovanj — pravi Whipple — pa je polet na

Mars še vedno drag. Jupitrove satelite pa še vedno raziskujejo in bodo postali pomembnejši šele v bodoče. Tenak obroč iz aluminija okoli Zemlje, podoban onemu okoli Saturna, je izločil Van Allenove pasove in omogočil opazovanja v globini vesolja. Leta 1994 je bilo začeto pravih pet radijskih signalov višjih bitij v vesolju in sicer iz skupine Faurus, kjer sta dve majhni zvezdi druga od druge oddaljeni komaj pol svetlobnega leta. Signali so verjetno izmenjavali sporočil med zvezdami in še niso razbrani. V letu 2045 je startala »Stella« s petimi kozmonavti v smeri izvorov teh signalov. Za dobo dveh let so avtomatične signale »Stella« redno prejemali. Pet kozmonavtov bo prebruhajih šele potem, ko bo na Zemlji minilo 40 let.

K tem v splošnem popolnoma optimističnim napovedim, ki so možna le, če ne bo vojne in če ne bo svet toliko sredstev razmetaval za orožjevanje, bo mo dodali še mnenje generala Brancha, ki je med drugim zapisal:

«V letu 2063 bo prebivalstvo Lune stelo 100.000 ljudi. Na Marsu bo 10.000 ljudi. Kolonije na Marsu in Luni bodo tvorili v glavnem znanstveniki, inženirji in tehniki. K tej napovedi, s katero kaj radi soglašamo, pa bomo dodali še drugi del Branchove napovedi, ki ne zveni tako logično. Branch namreč pravi: »Balistične rakete bodo 2063. leta brezpomembne, ker bodo rušilna sredstva izpopolnjena za direktno mednarodno horbo v znanstvenem raziskovanju in gospodarskem osvajanju sončnega sistema.

Ekonomska osvajanja posameznih predelov Zemlje je privedlo do vojn, ekonomsko osvajanje delov sončnega sistema pa bi znalo privedti do katastrofe, posebno če bodo rušilna sredstva izpopolnjena.

6. 8. 30: Zabavni orkester; 8.55: Plošček; 9.25: Koncertno dopolnilo; 10.15: Zabavni orkester; 10.35: Nas poliditke; 10.55: Nočni poveljci; 11.00: Pozor, nima prednosti!; 12.15: Kmetijski nasveti; 12.25: Zabavna glasba; 12.25: Domači napet; 12.45: S plavega Jadrana; 13.15: Obvestila; 13.30: Simfonije; 14.05: Klavir in violina; 14.15: Napotki za turiste; 14.20: Zabavna glasba; 14.30: Skladbe jugoslovanskih avtorjev; 14.40: Vsa dan za vas; 14.50: Dragulji iz oper; 15.00: Aktualnosti; 15.10: Zabavna glasba; 15.15: Naših kolektivov; 15.25: Glasbene razglednice; 15.35: Milhaud in Poulenc; 15.45: Znanstvenopolitični pregled; 15.50: Griego vi večeri; 16.00: Vredni zvoki; 16.15: Oddaja o morju; 16.25: Zadnji ples; 16.30: Literarni nočturni; 16.35: Nočni koncert.

II. program

8.00: Jutrarnja glasba; 8.35: Poje Armando Romero; 8.40: Po en instrument na dan; 9.00: Ital. pentagram; 9.35: Pisan program; 10.35: Nove ital. pesmi; 11.00: Vesela glasba; 12.00: Zvočni trak; 14.00: Pevci; 15.00: Ital. pesmi in plesi; 15.15: Orkestralna glasba; 15.35: Koncert v miniaturi; 16.00: Rapodija; 16.35: Plošček; 17.35: Mala enciklopedija; 17.45: Giles Adam; »Centu di questi giorni«; 18.35: Vasi izbranci; 20.35: »Sto mesta; 21.35: Znanstvena oddaja; 22.00: Pesmi.

III. program

18.30: Gospodarska rubrika; 18.40: Ital. periodični list; 19.00: Angleška glasba srednjega veka; 9.15: Filozofija; 19.30: Vsakovečerni koncert; 20.30: Revija revij; 20.40: Na programu A. Skrijabin; 21.30: V. Brancati »Questo matrimonio si deve fare«; 22.50: Dallanoyev kvartet.

IV. program

18.30: Dobro jutro!; 8.05: Občut-

II. program

8.00: Jutrarnja glasba; 8.35: Poje Armando Romero; 8.40: Po en instrument na dan; 9.00: Ital. pentagram; 9.35: Pisan program; 10.35: Nove ital. pesmi; 11.00: Vesela glasba; 12.00: Zvočni trak; 14.00: Pevci; 15.00: Ital. pesmi in plesi; 15.15: Orkestralna glasba; 15.35: Koncert v miniaturi; 16.00: Rapodija; 16.35: Plošček; 17.35: Mala enciklopedija; 17.45: Giles Adam; »Centu di questi giorni«; 18.35: Vasi izbranci; 20.35: »Sto mesta; 21.35: Znanstvena oddaja; 22.00: Pesmi.

III. program

18.30: Dobro jutro!; 8.05: Občut-

II. program

8.00: Jutrarnja glasba; 8.35: Poje Armando Romero; 8.40: Po en instrument na dan; 9.00: Ital. pentagram; 9.35: Pisan program; 10.35: Nove ital. pesmi; 11.00: Vesela glasba; 12.00: Zvočni trak; 14.00: Pevci; 15.00: Ital. pesmi in plesi; 15.15: Orkestralna glasba; 15.35: Koncert v miniaturi; 16.00: Rapodija; 16.35: Plošček; 17.35: Mala enciklopedija; 17.45: Giles Adam; »Centu di questi giorni«; 18.35: Vasi izbranci; 20.35: »Sto mesta; 21.35: Znanstvena oddaja; 22.00: Pesmi.

III. program

18.30: Dobro jutro!; 8.05: Občut-

II. program

8.00: Jutrarnja glasba; 8.35: Poje Armando Romero; 8.40: Po en instrument na dan; 9.00: Ital. pentagram; 9.35: Pisan program; 10.35: Nove ital. pesmi; 11.00: Vesela glasba; 12.00: Zvočni trak; 14.00: Pevci; 15.00: Ital. pesmi in plesi; 15.15: Orkestralna glasba; 15.35: Koncert v miniaturi; 16.00: Rapodija; 16.35: Plošček; 17.35: Mala enciklopedija; 17.45: Giles Adam; »Centu di questi giorni«; 18.35: Vasi izbranci; 20.35: »Sto mesta; 21.35: Znanstvena oddaja; 22.00: Pesmi.

III. program

18.30: Dobro jutro!; 8.05: Občut-

II. program

8.00: Jutrarnja glasba; 8.35: Poje Armando Romero; 8.40: Po en instrument na dan; 9.00: Ital. pentagram; 9.35: Pisan program; 10.35: Nove ital. pesmi; 11.00: Vesela glasba; 12.00: Zvočni trak; 14.00: Pevci; 15.00: Ital. pesmi in plesi; 15.15: Orkestralna glasba; 15.35: Koncert v miniaturi; 16.00: Rapodija; 16.35: Plošček; 17.35: Mala enciklopedija; 17.45: Giles Adam; »Centu di questi giorni«; 18.35: Vasi izbranci; 20.35: »Sto mesta; 21.35: Znanstvena oddaja; 22.00: Pesmi.

III. program

18.30: Dobro jutro!; 8.05: Občut-

Trst po prvi svetovni vojni v italijanski publicistiki

C. Silvestri: »Dalla redenzione al fascismo« in E. Aphi: »Avvento del fascismo a Trieste« (1958)

4.

Po opis situacije po I. svetovni vojni (str. 159-161), kjer upostevati tudi gospodarski položaj slovenskega kmeta, citira »Edinost« (14. 4. 1921). Ob političnem položaju Tržaških Slovencev, ki so izgubili avtonomijo svojih občin in imajo »gergente pod kontrolo karabinerjev« (Edinost 16. marca 1921), omeni načrte socialistične stranke, ki jih je na težko opredeliti, stremeli da so po politični nezavisnosti mesta in so tako hoteli rešiti problem pristanišča, ohraniti mu privilegije, ki jih je imelo pod Avstrijo. Tu pa Aphi prinese citat iz fašistične vira (G. Cesari, Sessant'anni di vita italiana, Trst 1929, str. 139), da social-komunisti obenem s Slovinci niso računali s stabilnostjo italijanske vlade nad pokrajino. V kakšnem smislu pa ne pove, saj so levčarji tako komunisti kot socialisti računali le s padcem meščanske vlade, ne pa z odepitvijo pokrajine od Italije, kar jim podkita fašistični publicisti.

Italijanska buržoazija Trsta, do tedaj avstrijskanska, pa je že prehajala na italijanske pozicije kljub temu, da je Italija prišla v Trst skoraj povsem izločena od fašista Risola, str. 163). V takem položaju, ko je Trst postal periferno provincialno mesto italijanske države, ki je sama v krizi, se rodi v Trstu fašizem (str. 146).

Sledi razmerje do Slovencev — knespremljivo sovraštvo do »razzaggiati slavi« po D'Annunziovem neprevlepljivem izrazu, kar bi lahko pomislilo le »eplemenska sodrga« (str. 165). Za tem očrta fašistični program glede vprašanj demokracije (str. 165-166), gospodarstva, odnosov industrije — delavstva, kjer zaživi korporativna država priče v Italiji, prav v Trstu (str. 167-168).

V nadaljevanju pove Aphi, da je fašizem imel pomoč pomorske družbe Cosulich in najbrž tudi zavarovalnice Assicurazioni Generali, saj je dobil svoj prvi lokal v njenem poslopiju. A Mosconi, ki je bil civilni generalni komisar, je več kot v svojem imenu, pozneje priznal (A. Mosconi, I primi anni di governo italiano nella V.G., Bologna 1924, str. 14-16), da je »fašistično gibanje« imelo za lokalno vlado skupne pogleda in cilje samo v metodah so se včasih zelo razlikovali. Aphi omenja nato podatke, ki govorijo o sodelovanju policije in celo sodnega foruma s fašisti (str. 168-169). Samo iz lokalnega časopisa ima podatek, gledano parlamentarno interpretacijo, proti nastopu fašistov. Omenja ostre besede poslanca Tuntarja, ki je očitno vojnomu ministru Bonomiju, da oficirji o borozujejo fašiste. Odgovor iste ga Bonomija slovenskemu poslancu Sisku (piše »Don Sescu«), čes da polovica kot med »Sku« podal glede Slovencev ne ustreza stvarnosti in da bi morali slovenski intelektualci odkrito so delovati z lokalnimi oblastmi za pomiritev (str. 169). Aphi sam tega Bonomijeva odgovora ne odobrava, saj je v svojem delu o začetku fašizma zapisal, da so fašisti imeli v Juljski krajini skupaj eu radno mislijo. Ni pa se moč strinjati z Aphiom, ko trdi (str. 170), da je pogled Aphi se približuje »irredentistični tradiciji. Ugotovili smo že oporo, ki mu jo je nudila »Trieste-Trento«. Res pa je tudi, da starejši vodilni moze liberalno socialne stranke niso pristali odkrito in s prepričanjem na fašizem, bili so tinci liberalnega razgleda. Drugače je bilo z mlajšo generacijo, zlasti iz vrst številnih protoslovcov — od teh so fašizmu nasprotovali le maz-zinjanci.

Zaključek teh Aphihih razglabljanj je pa stvaren in ga podaja mdo besedeno: »V prid fašizma je bilo dejstvo, da se je že pred vojno izrečeno za fašizem, da je bil z mlajšo generacijo, zlasti iz vrst številnih protoslovcov — od teh so fašizmu nasprotovali le maz-zinjanci.

Zaključek teh Aphihih razglabljanj je pa stvaren in ga podaja mdo besedeno: »V prid fašizma je bilo dejstvo, da se je že pred vojno izrečeno za fašizem, da je bil z mlajšo generacijo, zlasti iz vrst številnih protoslovcov — od teh so fašizmu nasprotovali le maz-zinjanci.

Zaključek teh Aphihih razglabljanj je pa stvaren in ga podaja mdo besedeno: »V prid fašizma je bilo dejstvo, da se je že pred vojno izrečeno za fašizem, da je bil z mlajšo generacijo, zlasti iz vrst številnih protoslovcov — od teh so fašizmu nasprotovali le maz-zinjanci.

Zaključek teh Aphihih razglabljanj je pa stvaren in ga podaja mdo besedeno: »V prid fašizma je bilo dejstvo, da se je že pred vojno izrečeno za fašizem, da je bil z mlajšo generacijo, zlasti iz vrst številnih protoslovcov — od teh so fašizmu nasprotovali le maz-zinjanci.

Zaključek teh Aphihih razglabljanj je pa stvaren in ga podaja mdo besedeno: »V prid fašizma je bilo dejstvo, da se je že pred vojno izrečeno za fašizem, da je bil z mlajšo generacijo, zlasti iz vrst številnih protoslovcov — od teh so fašizmu nasprotovali le maz-zinjanci.

Zaključek teh Aphihih razglabljanj je pa stvaren in ga podaja mdo besedeno: »V prid fašizma je bilo dejstvo, da se je že pred vojno izrečeno za fašizem, da je bil z mlajšo generacijo, zlasti iz vrst številnih protoslovcov — od teh so fašizmu nasprotovali le maz-zinjanci.

Zaključek teh Aphihih razglabljanj je pa stvaren in ga podaja mdo besedeno: »V prid fašizma je bilo dejstvo, da se je že pred vojno izrečeno za fašizem, da je bil z mlajšo generacijo, zlasti iz vrst številnih protoslovcov — od teh so fašizmu nasprotovali le maz-zinjanci.

Zaključek teh Aphihih razglabljanj je pa stvaren in ga podaja mdo besedeno: »V prid fašizma je bilo dejstvo, da se je že pred vojno izrečeno za fašizem, da je bil z mlajšo generacijo, zlasti iz vrst številnih protoslovcov — od teh so fašizmu nasprotovali le maz-zinjanci.

Zaključek teh Aphihih razglabljanj je pa stvaren in ga podaja mdo besedeno: »V prid fašizma je bilo dejstvo, da se je že pred vojno izrečeno za fašizem, da je bil z mlajšo generacijo, zlasti iz vrst številnih protoslovcov — od teh so fašizmu nasprotovali le maz-zinjanci.

Zaključek teh Aphihih razglabljanj je pa stvaren in ga podaja mdo besedeno: »V prid fašizma je bilo dejstvo, da se je že pred vojno izrečeno za fašizem, da je bil z mlajšo generacijo, zlasti iz vrst številnih protoslovcov — od teh so fašizmu nasprotovali le maz-zinjanci.

Zaključek teh Aphihih razglabljanj je pa stvaren in ga podaja mdo besedeno: »V prid fašizma je bilo dejstvo,

Goriško-beneški dnevnik

OB UVEDBI ENOTNE SREDNJE ŠOLE

Na šolah bi morali poučevati najprej jezik sosednjega naroda

Tako ugotavlja neki italijanski novinar in pravi, da bi bil to najboljši prispevek za medsebojno razumevanje in spoznavanje

V četrtek, 25. julija je zadnji dan za vpis šolobveznih otrok v prvi razred enotne srednje šole, ki bo uvedena z začetkom prihodnjega šolskega leta. Ker je ta šola obvezna za vse absolvente petega razreda osnovne šole, se bo število učencev na njej znatno povečalo v primerjavi z dosedanjimi srednjimi šolami, katerih obisk je bil neobvezen.

Cepprav glede slovenske srednje šole še ni bil objavljen kakšen uraden odlok, se zdi, da bo ta šola obstajala v Gorici in bodo vanjo prihajali otroci tudi iz bližnjih slovenskih občin in vasi. Za italijanske otroke na področju gorške občine pa je predvidenih pet enotnih srednjih šol, in sicer: v Ul. Roma, Nizza, Dreveredu 20, septembra, na Trgu Katerini ter v Ločniku. Slovenska srednja šola se bo morala zadovoljiti za sedaj s prostori v enem izmed obstoječih šolskih poslopj v Ul. Randaccio ali v Ul. Croce, dokler občina ne bo zgradila novega poslopja na primernem mestu in ki bo bolje odgovarjalo sedanjim potrebam.

Poleg materinskega jezika učenec bodo na novi šoli poučevali tudi po en tuj jezik, ki pa bo lahko različen od ene šole do druge. Zdi se pa, da za posamezne šole še ni določeno, kateri tuj jezik bodo na njej poučevali, kar spravlja v zagato starše, ki bi radi izbrali tuj jezik za svojega otroka sami.

V naših obmejnih krajih se pri tem pojavlja tudi primer dvojezičnosti v smislu, da bi bilo zelo umestno, če bi na vseh šolah poučevali poleg tujega, tudi oba krajevna jezika, italijanskega in slovenskega. Na slovenskih šolah je ta problem že rešen, ker v njih poučujejo slovensko in italijansko ter imajo te šole v tem pogledu prednost pred italijanskimi. Da pa bi bila taka uredba potrebna tudi na italijanskih šolah, je prišel do spoznanja tudi že marsikateri javni delavec.

Znani italijanski novinar Giovanni Comisso, ki rad potuje po sosednih in tudi bolj oddaljenih krajih, je bil pred kratkim tudi v Jugoslaviji ter je prišel čestokrat v težave zaradi neznanja tamkajšnjega jezika. S tem v zvezi pravi v članku, ki ga je o tem potovanju objavil v nekem italijanskem dnevniku, med drugim: »Zabavljam sem čez našo šolo, ki nas nikoli ne uči kaj takega, kar bi nam bilo koristno. Vsak narod bi moral postaviti v svoj šolski pro-

gram predvsem in najprej vse jezike sosednjih držav. To bi medsebojnemu spoznavanju več koristilo kot razne avto ceste in železniške povezave med enim in drugim glavnim mestom. Nezanje jezika naših mejašev je kot če bi imeli na meji še vedno stare trdnjave s strelnimi linami in zarjavelimi topovi.»

Tako priznanje italijanskega novinarja, ki izhaja iz njegovega praktičnega doživljanja in dognane potrebe, je vsekakor zanimivo in vredno, da bi ga vzeli v poštev vsi pristojni krogi, ki imajo opravka s šolstvom v obmejnih krajih. Iz tega izhaja, da bi morali uvesti splošno dvojezično šolstvo tudi v tako izraziti obmejni pokrajini kot je Goriška in to za vse prebivalstvo.

Seveda pa bo treba za doseg tega cilja še marsikaj odpraviti staro sovinitstveno miselnost tistih, ki se še vedno ne morejo otresti nagona do potujčevanja pripadnikov narodnih manjšin.

Sindikalne vesti

Po podpisu začasnega sporazuma na uradu za delo so včeraj v tekstilni tovarni v Ronkah potrdili redno delati. Danes se bo začelo delo s polnim ritmom tudi v podgorški predlinici. Sinoci je odločilo, da Rim sindikalna delegacija, CGIL, CISL in UIL, ki bo začela danes ob 10. uri razgovore na ministrstvu za delo o sporu tekstilcev.

Včeraj je bila na gorškem splošnem stavka gradbenih delavcev, ki so jo proglasili v državnem merilu za obnovo delovne pogodbe. Stavka je v celoti uspešna. V Trzinu so imeli stavbniški zborovanje v Delavski zbornici, kjer so proučili zahteve v zvezi z obnovo delovne pogodbe.

V ponedeljek, 29. t. m. bodo na pokrajinski zvezi industrijcev nadaljevali s pogajanjmi za obnovo delovne pogodbe. Sprazuma za akordna dela pri opekarnah in za proizvodno nagrado.

Izpopolnitev seznama izvedencev

Trgovinska zbornica v Gorici obvešča vse prizadete, da bo v skladu s členom 6 pravilnika za seznam izvedencev in večakov gorške pokrajine izpopolnila ta seznam za leto 1962. Prizadeti, ki imajo potrebne rekvizite, lahko vložijo zadevno prošnjo v roku do 31. oktobra 1963. Podrobnejša pojasnila dobijo na

Stavka bencinarjev v Gorici

V okviru splošne stavke bencinarjev so bile včeraj tudi v Gorici vse bencinske črpalke zaprte in marsikateri avtomobilist je bil v zadregi. Tisti, ki imajo potne liste ali propustnice, so si pomagali s tem, da so se založili v Solkanu ali Sempetru, drugi pa so pustili svoje vozilo v garaži. Stavka bo trajala še danes do polnoči. Bencin prodajajo le za takšne.

Bencinarji so izdali poseben proglas, v katerem obveščajo javnost, da so stopili v stavko, ker se pristojne oblasti nečje pogajati za spremembo sedanje pogodbe, ki traja že 15 let ter daje vso možnost odločanja petrolejskim družbam, katerim so bencinarji prepusteni, ne da bi mogli sami kaj odločiti. V proglasu se nadalje poudarja, da ne zahtevajo podražitve bencina, ker bi zahtevane izboljšave lahko dosegli iz velikih dobičkov, ki jih imajo od prodaje bencina petrolejske družbe in država.

PO TATVINI NA PEČI

Mladoletnega tatu so odkrili in prijaviili sodišču

Pri njem so dobili še 150.000 lir od ukradenega denarja

Do tatvine je prišlo prejšnji teden, ali točneje 17. julija. Ko se je Amalija Batistič vrnila z dela iz rupenske papirnice, kjer je zaposlena, je ugotovila, da je hiši nekaj ni v redu. Takoj je šla pogledat v spalnico, kjer sta z možem imela v nekem predalu skrit denar in ugotovila, da je neznanec, ki je prišel tistega večera, ko ni bil nikogar doma, skozi okno v hišo, odnesel 190.000 lir, ne da bi pustil kakšno sled za seboj. Denar je bil sad večmesečne štednje, kar so Batističevi nameravali popraviti hišo in so zbirali zato potrebna sredstva.

Tatvino so prijaviili karabinjerjem v Standeržu, ti pa so zaprosili za pomoč tudi oddelke iz Gorice, ki je prideleni sodišču. Pri preiskavi so dognali, da je S.S. na dan tatvine bil toliko naiven, da je nekoga delavca iz Rupe vprašal, če dela in do kdaj bo v tovarni Amalija Batistič. Ta je tudi povedala, da je dan poprej opazila S.S., ki se je kaj sumljivo kretal okoli njene hiše. Sprito teh okoliščin so karabinjerji vzeli S.S. na piko in ga zasledovali. Ko so ugotovili, da je na zadnji šagi

V kavarni se je ponesrečila

Včeraj okrog 10.30 je prišla po pomoč v civilno bolnišnico v Gorici 23-letna Lucilla Sprosiol iz Gorice. Ul. Don Bosco 4. Dekle se je ponesrečilo pri delu v baru Vianello v Ul. Morelli. Ranila se je v sredini desnega roka. Nudili so ji prvo pomoč. Okrevala bo v treh dneh.

Trčenje v Ul. Vittorio Veneto

Včeraj okrog 12.30 so poklicali cestno policijo iz Gorice v Ul. Vittorio Veneto, kjer je prišlo do močnega trčenja med dvema avtomobila in sicer na križišču ul. Vittorio Veneto ter della Bona.

Ob tisti uri je 22-letni Luciano Dionisio iz Ločnika, Ul. Maronceli 11 vozil svoj avto Fiat 1400 po Ul. Vittorio Veneto v smeri proti bolnišnici. Z njim je bila v vozilu tudi njegova žena Elvira Medot por. Dionisio. Na omenjenem križišču pa je privozila iz Ul. della Bona svoj avto Fiat 600 51-letni Emilio Monteferrri iz Trsta, Trg tra i Rivi 3, ki je hotel prečkati ul. Vittorio Veneto v smeri proti središču mesta. Ker Tržačani ni dal prednosti vozilu na glavni cesti, se je zaletel v desno stran Fiata 1400.

Pri trčenju je bila hudo ranjena Elvira Medot, ki so jo z avtom Zeleneza križ odpeljali v civilno bolnišnico. Tu so zdravniki ugotovili, da si je žena zlomila medenico ter so jo pridržali na opazovanju. Tudi sofer avta Fiat 600 Emilio Monteferrri je dobil samo manjše poškodbe na komolcu in na nogi ter se bo zdraviel pet dni. Škoda na obeh vozilih je precejšnja.

Cestna policija je napravila o nesreči zapisnik.

ŠPORTŠPORTŠPORT

KOŠARKA ZA «TROFEJO MILJSKEGA MESTA»

Branik in Hausbrandt nocoj za prvo mesto

Mariborčani z lahkoto odpravili moštvo tržaških akademikov

V miljski telovadnici se je sinoči pričel turnir za «Trofejo miljskega mesta», na katerem sodelujejo štiri ekipe. Glavni favoriti za končno zmago je mariborski Branik, vendar ima tudi tržaški Hausbrandt velike nade za dober plasma.

V prvi tekmi večera sta se pomerila jugoslovansko moštvo in drugo tržaško akademsko moštvo, ki ga je ob tej priliki ojačil igralec Gimnastične Cavazzon. Kljub trudu, ki so ga pokazali skozi vso igro, so domačini morali priznati nadmoč gostov, ki so pokazali odlično atletsko pripravo in so večkrat prodrii obrambo študentov z lepimi in uspešnimi potezi. Zaradi prevelike razlike sil nastopajočih ekip ni bilo dano spoznati prave meje mariborske ekipe. Vendar že to, kar so slovenski igralci nakazali, je zadosten porok, da bo finalno srečanje na kvalitetni višini. Mnogo bolj izenačena, vsaj v začetnih delih obeh polčasih, je bila tekma med ostalima ekipama.

Svetovno prvenstvo v sabljanju

Jakop Rylski (SZ) prvak v sablji

GDANSK, 25. — Sovjetski predstavnik Jakob Rylski je danes po ostri borbi osvojil svetovni naslov v sablji. Zaradi izenačenega stanja je moral Rylski še enkrat na tekmovalni oder, kjer se je spoprijel za prvo mesto s Poljakom Pawlowskim. Rus je glado odpravil s 5:0 Poljaka, ki se je moral zadovoljiti z drugim mestom, medtem ko je tretje pripadalo Italijanu Calaresu. Četrty je bil Madžar Bakony, peti Francoz Lefevre, šesti Poljak Ochyna, sedmi pa Madžar Kovacs.

V ekipnem tekmovalju v meču, vedno seveda za svetovni naslov, je Italija izpadla že v prvem izločilnem kolu. V tretji skupini je doživela dva poraza: s Francijo 9:3, z Nemčijo pa 8:7.

V polfinalu, ki bo jutri, se bodo borbe odvijale med Poljsko in Madžarsko ter med Sovjetsko zvezo in Francijo.

SINOCI PRI SV. JAKOBU

Danelutti prvi v nočnem teku

Sinoči je bil tradicionalni nočni tek po šentjakobskih ulicah, ki je v okviru tekmovalja »Pallo del ritorno. Na pet km dolgi progi je zmagal Danelutti (Udinese) s 13' prednosti nad lankoletnim zmagovalcem Interpentejem (S. Giacomo). Po približno 1 minuti je prišel na cilj Brandolin (Acquat), ki je v zadnji metrih prehitel klubskega tovariša Ricattija.

V ekipni lestvici je prvo mesto pripadlo Acquat.

NOGOMET V NEW YORKU

Ujpest z 2:0 klonil Dinamu

NEW YORK, 25. — Zagrebški Dinamo je premagal madžarsko moštvo Ujpest 2:0 (1:0) in si priboril velike izgleda, da zavzame prvo mesto v drugi skupini mednarodnega nogometnega turnirja v New Yorku. Gole sta za Dinamo dala Jerković v 41' in Braun 47' igre. Dinamo je bil ves čas boljši. Premoči Zagrebčanov je bila najbolj očitna v prvem polčasu, ko madžarski nogometaši sploh niso mogli priti do izraza. Da rezultat ni še večji pripada zasluga izvrstni obrambi Mačarov.

V NEDELJO V GORICI

Člani Bora na atletskem mitingu ml. mladincev

V nedeljo popoldne bo v Gorici atletsko tekmovalje mladih mladincev (allievi), katerega se bodo udeležili tudi Borovi predstavniki. Atleti Bora (Fabjan, Hreščak, Fučka, Sancin I., Sancin II., Gombač, Zerjal in Dolenc) naj se zberejo na tržaški železniški postaji ob 14. uri.

TENIS ZA POKAL DE GALEA

Italija-Grčija 2:1

Romunija-Poljska 3:0

Poraz Italijanov v dublu

RICCIONE, 25. — Medtem ko je Romunija že gotova zmaga nad Poljsko, proti kateri nastopa v italijanski omni teniškega turnirja za pokal De Galea, je Italija še v nevarnosti, da klone Grkom. Sicer je trenutno v vodstvu z 2:1, a zadeva se lahko tudi slabo zasuka za Italijane, ki bodo morali vsaj enega od obeh singlov zaključiti zmagovito.

Izidi: Maioli - Gavrielidis 6:0, 6:2; Di Maso - Calogoropoulos 4:6, 6:3, 6:2; Calogoropoulos - Pourpuris (Grčija): Maioli - Di Maso (Italija) 3:6, 6:2, 8:6, 2:6, 6:1.

Romunija - Poljska 3:0; Boaghe (Rom.) - Kubaty (Polj.) 4:6, 6:2, 6:4; Popovici (Rom.) - Bielewicz (Polj.) 9:11, 6:3, 6:2; Boaghe - Dron (Rom.) - Novitky. Bielewicz (Polj.) 2:6, 6:3, 9:7, 6:2.

JUTRI VRHUNSKI (IN ZABAVNI) BASKET NA GRADU

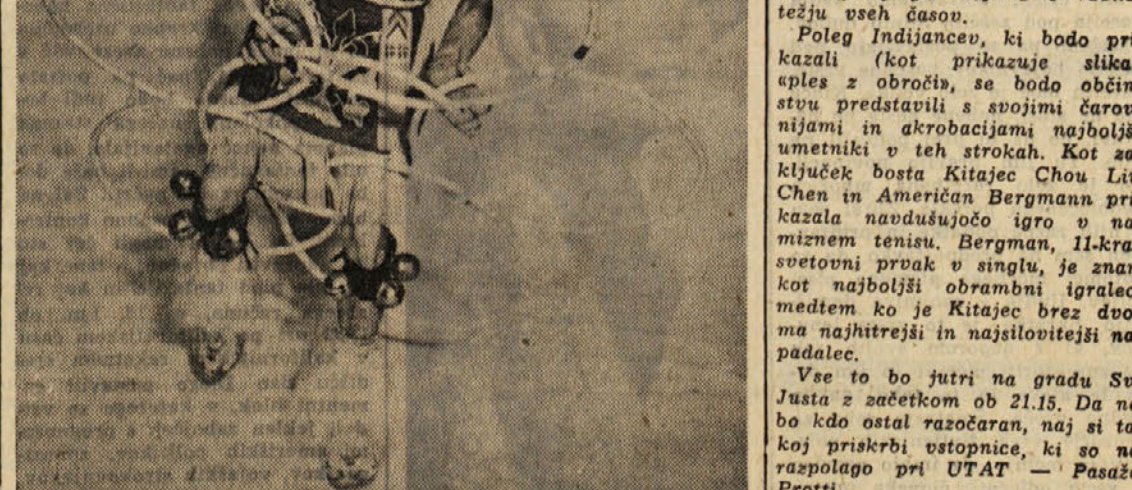
Na prizorišču ekipa Harlem Globetrotters

Akrobati, «čarovniki», indijski plesalci, itd. bodo dopolnili pester spored

Cez noč je čedena plošča, po kateri so se v preteklih dneh vrteli drsalci, izginila. Prostor ni ostal prazen. Na njegovo mesto so začeli pripravljati košarkarsko igranje, po katerem se bodo tokrat, v pravem smislu besede, azavrteli čudoviti igralci ekipe Harlem Globetrotters. Njihova igra, ki dosega vrhunec, pa bo tudi zabavnega značaja. Da predstavljajo ti temopoliti igralci in njihovi tekmeči aludian Cherokee zelo prišlačna točko dokazuje dejstvo, da privlačijo na prizorišče rekordno število gledalcev. V Rose Bowlu — Pasadena (Kalifornija) so nastopili n.p.r. pred 36.102 osebama, v Rio de Janeiru, kjer so morali na nogometno igrišče, so jih priklicali na tribuna 51.187, medtem ko je bilo na berlinskem stadionu nič manj kot 75.000 navdušenih gledalcev.

Tudi drugi del sporeda je na izredni višini. Poleg treh kubanskih ekvilibristov, bo nastopil tudi Amerikan kitajskega porekla George Lee, katerega smatrajo za najboljšega mojstra v ravnotežju vseh časov. Poleg Indijancev, ki bodo prikazali (kot prikazuje slika) ples z obroči, se bodo občinstvu predstavili s svojimi čarovanji in akrobacijami najboljši umetniki v teh strokah. Kot zaključek bosta Kitajec Chou Lin Chen in Amerikan Bergmann prikazala naveduajočo igrvo v namiznem tenisu. Bergman, 11-krat svetovni prvak v singlu, je znan kot najboljši obrambni igralec, medtem ko je Kitajec brez dvojma najhitrejši in najsilovitejši na padalec.

Vse to bo jutri na gradu Sv. Justa z začetkom ob 21.15. Da ne bo kdo ostal razočaran, naj si takoj priskrbi vstopnice, ki so na razpolago pri UTAT — Pasaža Protti.

Kino

VERDI. Zaprti zaradi poletnih počitnic do 2. avgusta.
CORSO. 17.30: «Fiume rosso», J. Wayne in Montgomery Clift. Ameriški črnobeli film. Zadnja predstava ob 22.
VITTORIA. 17.30: «I re di Roma Aquila imperiales», J. Cassel in R. Dary. Francoški barvni film. Zadnja predstava ob 21.30.
CENTRALE. 17.00: «Gianni e Pinotto», But Abbot in Lou Costello. Črnobeli film. Zadnja predstava ob 21.30.

DEZURNA LEKARNA

Danes ves dan in ponoči je odprta v Gorici lekarna ALESANI, Ul. Carducci 12, tel. 22-68.

TEMPERATURA VČERAJ

Včeraj smo imeli v Gorici najvišjo temperaturo 34 stopinj ob 15. uri, najnižjo 18,6 stopinje ob 2.50 ponoči. Povprečne dnevne vlage je bilo 53 odstotkov.

JOŽE VERGAN:

od MAREZIG do MADRIDA

23.

Tedaj je počasi vstal star republikanec iz Rima: »Jaz sem napravil prošnjo na Mussolinija, toda ne za sodelovanje s policijo.»

V baraki je zašumelo. Vsi so planili pokonci in vpili vsevprek: »Izdajavec! Glej, da izgineš! Proč od tod! Ven iz našega kolektiv!»

V naglici je pobral svoje stvari in odšel. Napotil se je naravnost h komisarju. Kmalu je prihitel komisar in vprašal, zakaj smo vrgli Rimljana iz barake. Odgovorili smo, da ne maramo v baraki ovaduhov.

Komisar je nekaj zagodrnjal in šel. Republikanec je bil še mesec dni v baraki s kriminalci, nato so ga poslali domov. Na Tremith je bila naša komunistična skupina najbolj delavna. Najprej smo ustanovili partijsko celico ter izvolili sekretarja ter tričlansko komisijo za reševanje raznih vprašani in morebitnih medsebojnih sporov.

Kasneje smo se lotili tudi študija. Ustanovili smo si neka-ko srednjo strokovno šolo in višji politični tečaj. Razen kuhinje smo odprli tudi posebno nabavljalno zadrgo. Za šport in zabavo pa nam je bil nogomet, tenis in dama.

Jaz sem se z veseljem vrgel na učenje. Učil sem se po pet ur na dan, po tri ure italijansčine, po dve uri pa teorije marksizma. Po dveh letih sem izdelal dva letnika komercialne šole in politični tečaj. Za učitelja mi je bil Rino Bianchi iz Brescie. Na večer smo se sprehajali, ponavljali predelano snov in debatirali. Ob nedeljah pa smo počivali in igrali nogomet, tenis ali damo. Kdaj pa kdaj smo šli tudi na kozarek dobrega siciliskega vina.

Tako so nam na tem vražjem otoku minevali dnevi, tedni, meseci in leta.

Medtem se je naša zadrga razvila že v pravo podjetje. Ker je bilo v naši zadrgi vse cenejše kot drugod, so začeli nakupovati tudi domačini pri nas. Trgovci so se seveda pritožili in komisar nam je zadrgo zaprl.

Med kriminalci je bilo nekaj delavcev in kmetov, ki niso bili docela izpriženi. Ti so se začeli zanimati za našo organizacijo in naše delo. Skušali smo jih pridobiti. Zbrali smo vse knjige, ki so jih imeli posamezni politični konfiniranci, in smo ustanovili svojo knjižnico. Vanjo so začeli zahajati tudi kriminalci, v začetku le redki, kasneje pa v čedalje večjem številu. V knjižnici so začeli debatirati in nekateri so se vpisali celo v naše politične krožke. To je seveda izvedel tudi komisar in nam je knjižnico razpustil. V knjižnici je bilo tedaj že okoli 1000 knjig. Razen belestručnih del, med katerimi so bila skoraj vsa dela Jacka Londona, je bilo mnogo poljudno znanstvenih knjig in politične literature, med temi tudi Marxov »Kapital« in biografija o Leninu. Knjižnica je delovala samo 13 mesecev. Zaradi nje je imel baje komisar sitnosti in trije policaji so bili izmenjavani.

Zivljenje na otoku je bilo dokaj enolično. Dvakrat dnevno smo se morali javiti na apel. Nekaj življenja je prinesel le parnik, ki je pripeljal na skalnati otok vodo in živež, včasih tudi nove konfinirance.

Politični konfiniranci smo živeli svoje posebno življenje. Učili smo se, debatirali in mnogo brali. Spominjali smo se

vseh važnejših zgodovinskih dni in proslavljali vse važnejše obletnice. Prvo obletnico bazoviških žrtev je proslavila z žaino svečanostjo vsa naša skupina. V protest proti italijanskemu barbarstvu pa sem se jaz tedaj nehal briti. Kljub temu, da je komisar vedel, zakaj se ne brijem, in me je stalno obsipal z očitki, sem celih sedem mesecev nosil brado.

Včasih mi je razburil kak pretep ali uboj. Včasih je mafija spravila koga v krtovo deželo, včasih sta se dva oklala za prazen nič.

Avgusta 1931 sem bil priča takega prepira. Nekdo je odlat drugemu, da je njegova sestra cipa. Ta je izvilke iz žepa nabrušen žebel in zabodel z njim tovariša naravnost v srce. Ranjenec je napravil še kakih dvajset korakov, se nato zgrudil in izdihnil.

V času, ko sem bil na Tremith, je prišel v konfinacijo na otok tudi zloglasni Dumini. Nekoč je bil v Mussolinijevem kabinetu važna osebnost. V času najhujšega fašističnega terorja je bil celo Mussolinijeva desna roka. Bil je prav on tisti, ki je na Mussolinijev namig ubil leta 1934 socialističnega poslanca Matteottija. Kasneje se je iz osebnih razlogov z Mussolinijem spril in zbežal v Švico, kjer je Mussolinija bilati. Potem so ga z zvijačo zvalili v Italijo, ga aretirali in konfinirali na Tremith.

Dumini je bil prava propalica. Na vesti ni imel samo Matteottija, temveč še celo kopico drugih umorov. Na Tremith se je razglašal za velikega antifasista. Hotel je priti v stike tudi z našo skupino. Ko se je nekoč srečal z Dinadotom iz Florence in z Rinom Bianchijem iz Brescie, je stopil k njima in ju hotel pozdraviti. Onodva pa sta umaknila roko in rekla: »Ubijavcu in rablju pošteni ljudje ne stiskajo roke!»

Dumini še besedice ni znil, obrnil se je in šel. Od tedaj se je stalno izogibal naše družbe.

Po zaporih in v konfinaciji sem bil nepretrgoma že cela tri leta in sem zato dan na dan čakal, da me pokličejo in pošlje domov. Ker se pa to ni zgodilo, sem stopil h komisarju

in ga vprašal, od kdaj mi pravzaprav štejejo konfinacijo. Komisar mi je odgovoril, da tega še sam ne ve in da se bo informiral pri prefekturi v Pulju. Celo leto sem moral čakati, preden sem izvedel, da mi štejejo konfinacijo od 1. maja 1930 in da prestanem kazni 1. maja 1933.

»To bo pa lep prvi maj!« sem si mislil. Vendar ni bilo tako. Izpustili so me šele 15 dni kasneje. Po zaporih in konfinaciji sem bil torej štiri leta.

SPET DOMA

Naposled pa sem le prišel domov. Lahko si mislite, kako so me bili veseli. Bil je pravi praznik.

Večer mi je mama pripravila posteljo. »Ne,« sem ji rekel, »ne bom spal doma.« Planila je v jok.

»Kaj še ni konec te kalvarije? Še vedno te mislijo preganjati!«

»Nič ne vem, mama, toda fašistom nič ne zaupam. Se spominjate, kako je bilo pred leti? Za vsak primer bom spal rajši drugje.«

Ko sem prišel domov, je bila moja prva skrb, da navežem spet stike z organizacijo. Vedel sem, da me bo policija preganjala in da bom moral pobegniti v inozemstvo.

Nekaj dni zatem je bil na vasi ples. Tudi jaz sem stopil k plesišču. Kmalu se je zbralo okoli mene mnogo znancev, glasno so me pozdravljali in mi stiskali roko. Takrat se je pojavil tudi zloglasni Ivan Kozlovič, izdajavec in ovaduh, ter me je hotel pozdraviti. Že od daleč mi je pomohil roko. Jaz pa sem mu svojo roko odmaknil, jo vtaknil v žep in rekel: »V tvojo roko pa ne sežem, prevedel je umazana!»

Namrdnil se je, zardel in odšel, ne da bi kaj znil. Pozneje je zvrnil vase nekaj kozarcev vina in skušal izzivati, jaz pa sem bil previden in sem se rajši odstranil.

(Nadaljevanje sledi)